

เช่น ลายพวงอุ้งนูน ลายกามเทพแบกพวงมาลัย ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของศิลปะกรีกที่ปรากฏ
ในศิลปกรรมอินเดียแบบคันธารราฐ

ศิลปะคันธารราฐ คงเกิดขึ้นในบริเวณเมืองเปศวาร์ จากนั้นจึงเจริญขึ้นใน
แคว้นคันธาระและกาปิสะ ศิลปะคันธารราฐได้แผ่ขยายออกไปไกลยังแคว้นนากัส เคียงและดิน
แดนอื่น ๆ ในทวีปเอเชีย เมื่อแคว้นคันธาระได้รวบรวมดินแดนมูราได้แล้วก็ได้ขยายแบบ
อย่างของศิลปะคันธาระไปยังมูราด้วย

3. ศิลปะมูรา (พุทธศตวรรษที่ 7 - 8)

ศิลปะมูรา เป็นศิลปะที่เจริญขึ้นที่เมืองมูราทางตอนเหนือของอินเดีย ดังนั้น
เมื่อพระเจ้ากนิษกะแผ่ขยายอาณาเขตขึ้นไปทางเหนือยึดได้เมืองมูราแล้ว จึงตั้งเมืองมูรา
เป็นเมืองศูนย์กลางทางตอนเหนือเพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมพุทธศาสนาและศิลปะ เนื่องจากเหตุนี้
ศิลปกรรมทางพุทธศาสนาที่มูราจึงปรากฏมีอิทธิพลของศิลปะกรีกที่ผ่านมาจากด้านคันธาระ
หรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ศิลปะแบบคันธารราฐย่อมให้อิทธิพลแก่ศิลปะมูรา นอกจากนั้น
พระมหากษัตริย์แห่งอิหร่านในราชวงศ์ Sassanid นิยมได้ขยายอาณาเขตนับแต่ภาคตะวันตกเฉียง
เหนือและดินแดนบางส่วนทางภาคเหนือของอินเดีย จึงปรากฏอิทธิพลของศิลปะอิหร่านใน
ศิลปะมูราด้วย แต่ลักษณะของศิลปะกรีกและอิหร่านที่ปรากฏออกมาในศิลปะมูรานั้นไม่ชัด
เจนนัก เพราะช่างอินเดียได้พยายามดัดแปลงให้เป็นแบบอย่างของอินเดียโดยแท้ พระพักตร์
ของพระพุทธรูปมูราไม่ เป็นลักษณะของเทพเจ้ากรีกอีกแต่มีลักษณะที่คล้ายคลึงกับรูปเทวดา
หรือรูปยักษ์ในศิลปะอินเดียสมัยโบราณ ลักษณะของพระพุทธรูปมูรามักหันพระพักตร์ตรง พระ
พักตร์กลม พระเศียรเรียบเป็นแผ่นเดียวกันไม่สลักเป็นเส้น มีพระอุษณิยะหรือเกตุมาลา ถ้ามี
พระเกตุมาลาก็มักจะสลักเป็นเส้นหรือขมวดกันห้อยเพียงขมวดเดียว เส้นพระขนงทำเป็นเส้น
นูนยื่นออกมา ประภามณฑลสลักเป็นรูปวงกลมมีลายครึ่งวงกลมเล็ก ๆ ประดับอยู่โดยรอบประ
ภามณฑลนี้ติดอยู่เบื้องหลังพระเศียรและทั้งหมดสลักจากศิลาทรายสีแดงทั้งสิ้น การครองจีวร
ของมูราเป็นแบบใหม่ และมักห่มเฉียงเปิดพระอังสาซ้าย พระหัตถ์ซ้ายมักยกชายจีวรขึ้น
ระหว่างพระโสณี (ตะโพก) ริ้วจีวรเล็กมากกว่าศิลปะคันธารราฐ บางครั้งก็จะห่อคลุมซึ่งคง

เลียนแบบมาจากศิลปะคันธารราฐ (1) สำหรับอิทธิพลของศิลปะอิหร่านปรากฏชัดในเครื่องแต่งกายของเทวรูปบางองค์ เช่น รูปพระอาทิตย์แต่งกายตามแบบนักรบอิหร่าน นอกจากนี้การแสดงปางในศิลปะมธูราก็ผิดแปลกออกไป เช่น ปางประทานอภัย มักแสดงโดยยกพระหัตถ์ขวาขึ้นเสมอพระอังสา พระหัตถ์ซ้ายก่าอยู่เหนือพระโสณี เป็นต้น ซึ่งจะไม่พบลักษณะเช่นนี้ในศิลปะแบบอื่นเลย

ศิลปะมธูราเจริญสืบต่อลงมาจากศิลปะอินเดียสมัยโบราณ แต่ก็ได้รับอิทธิพลมาจากที่อื่น ๆ อีกมาก ทั้งนี้ก็เนื่องจากสภาพทางด้านภูมิศาสตร์ที่ได้กล่าวมาแล้ว ดังนั้นการแลกเปลี่ยนทางศิลปะระหว่างเมืองมธูรากับแคว้นคันธาระ กานีสะ ย่อมทำให้อิทธิพลของศิลปะกรีก โรมัน จากแคว้นบาลมีระอันแหลมเอเชียไมเนอร์ และจากเมืองอเล็กซานเดรียในประเทศอียิปต์ เข้ามามีอิทธิพลในศิลปะมธูรามากขึ้น แต่ศิลปินในสมัยนี้ได้ดัดแปลงให้เป็นแบบอย่างของตนเอง ดังนั้นศิลปะมธูราจึงเป็นตัวอย่างอันดีที่แสดงให้เห็นถึงการผสมผสานของศิลปะจากต่างประเทศเข้าไปในศิลปะอินเดียได้อย่างสวยงามเป็นครั้งแรก

ศิลปะมธูราได้แพร่หลายออกไปอย่างกว้างขวางยังเกาะลังกาแหลมอินโดจีน จนถึงประเทศจีน เช่นที่ถ้ำหลงเหมิน เทียนหลงซาน และ หวิงกั๋ง เป็นต้น ที่แคว้นแคชเมียร์และที่ภาคกลางของทวีปเอเชียคือที่แคว้น กัชคาเรีย ภาคใต้ ได้แก่บริเวณแถบแม่น้ำ คิลคิตันดาน อุลลิต และอักเตเรก เป็นต้น (2)

ศิลปะมธูราสวยงามที่สุดคณกลางพุทธศตวรรษที่ 7 ภายใต้การอุปถัมภ์ของราชวงศ์ปุมราวิ ประติมากรรมที่พบมักทำเป็นรูปเดี่ยว สูง ผอม ยาว มีท่าทางเคลื่อนไหวอย่างสง่างาม แม้ว่าองค์ประกอบในการนำภาพเล่าเรื่องดูค่อนข้างจะสับสน แต่ก็ยังมีความสวยงามอยู่มาก (3)

-
- (1) หม่อมเจ้า สุภัทรดิศ ดิศกุล. "พระพุทธรูปอินเดียแบบมธูรา", วารสารโบราณคดี. (ปีที่ 2, 2511). หน้า 20 - 26. และดูเพิ่มเติมเรื่องศิลปะมธูราใน Hermann Goetz., 6 องค์เดิม., หน้า 17.
 - (2) หม่อมเจ้า สุภัทรดิศ ดิศกุล. เรื่องเดิม., หน้า 8 6 .
 - (3) Hermann Goetz. เรื่องเดิม., p 60.

4. ศิลปะอมราวตี (พุทธศตวรรษที่ 7 - 9)

ศิลปะอมราวตี เจริญขึ้นทางตอนใต้ของประเทศอินเดียแถบลุ่มแม่น้ำ
กฤษณาภายใต้การอุปถัมภ์ของราชวงศ์ สัตตวาหณะ เมื่อประมาณต้นพุทธศตวรรษที่ 6 พระ
มหากษัตริย์ในราชวงศ์นี้ได้รับชนะดินแดนแถบชายฝั่งด้านตะวันออก ความเจริญแถบลุ่มแม่น้ำ
กฤษณาก็หายไปแต่ศิลปกรรมในลักษณะ เช่นเดียวกันนี้ก็อยู่ในความอุปถัมภ์ของพระมหากษัตริย์
ในราชวงศ์อานธรระต่อมาอีก

แม้ว่าอำนาจทางการปกครองของราชวงศ์สัตตวาหณะจะหมดไป แต่ศิลปกรรม
อมราวตียังมีอยู่ทางตอนใต้ของลุ่มแม่น้ำกฤษณาโดยเฉพาะที่เมืองอมราวตีและนาคารชุนิโกณฑะ
(Amaravati, Nagajunikonda)

สำหรับศิลปกรรมในราชวงศ์อานธรระก็เห็นได้จากศิลปกรรมที่เมืองชัคคัยยะ เปญะ
นาคารชุนิโกณฑะและโคลิ (Jaggayapetla, Koli) เนื่องจากอาณาจักรของราชวงศ์อาน
ธรระเจริญขึ้นในบริเวณที่สามารถติดต่อค้าขายกับต่างประเทศได้สะดวก ดังนั้น ศิลปะกรีก
โรมัน อิหร่านและอียิปต์ จึงมีอิทธิพลโดยตรงกับศิลปะอมราวตี แต่ช่างอมราวตีมีความสา
มารถอย่างมากต่อการนำเอาอิทธิพลของศิลปะต่างประเทศมาดัดแปลงและรวมเข้ากับศิลปะ
พื้นเมืองให้เป็นศิลปะที่มีลักษณะเฉพาะของศิลปะทางตอนใต้ ยกเว้นแต่พระพักตร์ที่อาจแสดง
ให้เห็นถึงอิทธิพลของศิลปะมอราบบ้าง เนื่องจากศิลปะสมัยอมราวตีเจริญอยู่ห่างไกลจากการ
ครอบครองของต่างชาติจึงได้รับอิทธิพลจากภายนอกน้อยกว่าศิลปะคันธารราฐและมอรา
อย่างไรก็ดีศิลปะภายนอกก็มีปรากฏอยู่บ้างแต่ได้ถูกนำมาผสมผสานเข้ากับศิลปะพื้น
เมือง

อิทธิพลต่างชาติที่มีอยู่ในศิลปะสมัยอมราวตีก็คืออิทธิพลของศิลปะกรีก โรมัน
หรือโรมันที่มาจากเมืองอเล็กซานเดรีย ในประเทศอียิปต์ ซึ่งอิทธิพลนี้คงมาถึงยังอมราวตี
โดยตรงทางทะเล การขุดค้นที่เมืองอริกะเมทุ - วีรบัตนัม ใกล้กับเมืองบอนดิเชรี ก็แสดง
ให้เห็นหลักฐานดังกล่าวคือได้ค้นพบร่องรอยของชาวโรมันเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่าง
ยิ่งเครื่องปั้นดินเผาซึ่งปั้นขึ้นที่เมืองอาเรชโซ ในประเทศอิตาลี ระหว่าง พ.ศ. 550 -
600 โดยมีเครื่องหมายข้างป้านในสมัยพระเจ้าพรหมดิออกัสตัสและเคลดิอุสอยู่ด้วย (1)

(1) หม่อมเจ้า สุภัทรดิศ ดิศกุล. เรื่องเดิม ., หน้า 89.

อย่างไรก็ดีอาจจัดได้ว่าศิลปะอมราวดีเป็นการผสมกันระหว่างลักษณะทางศิลปะตะวันตกและศิลปะอินเดียได้อย่างผสมกลมกลืน แม้ว่าจะมีการทำพระพุทธรูปเป็นรูปมนุษย์แล้วในศิลปะอมราวดี แต่ในบางครั้งช่างก็ไม่กล้าสลักพระพุทธรองค์โดยมักทำเป็นรูปสัญลักษณ์ไว้แทนเท่านั้น สำหรับแบบอย่างของพระพุทธรูปรวมทั้งลวดลาย เครื่องประดับจะมีความงามตรงกันข้ามกับศิลปะคันธารราฐอย่างสิ้นเชิง แต่มีลักษณะใกล้เคียงกับศิลปะมถุรา ทั้งนี้เพราะศิลปะอมราวดีแสดงออกถึงความเป็นอินเดียอย่างแท้จริงนั่นเอง พระพุทธรูปอมราวดีมีพระพักตร์ค่อนข้างยาวตามแบบอย่างของศิลปะทมิฬซึ่งเจริญขึ้นทางตอนใต้ของอินเดีย พระอุษณียะหรือพระเกตุมาลาปรากฏขึ้นอย่างชัดเจนบนพระเศียรระฆฆวัดพระเกศาวนขวา นิยมทนมเด็จพระเปิดพระอังสาซ้าย จีวรเป็นริ้ว ชายจีวรยาวลงมาพาดพระกรซ้าย นอกจากการทำพระพุทธรูปลอยตัวแล้ว ช่างอมราวดียังนิยมทำภาพเล่าเรื่องไว้มากมาย และนิยมจัดองค์ประกอบให้อยู่ในรูปของวงกลมและมืองค์ประกอบเป็นไปอย่างมีระเบียบ แต่ช่างอมราวดีก็ยังไม่เข้าใจเรื่องการจัดภาพนแบบของทัศนียวิสัยมากนัก

สำหรับสถาปัตยกรรมของอมราวดีที่สำคัญที่สุดคือ สถูปสำหรับบรรจุพระบรมอัฐิธาตุของพระพุทธเจ้า สถูปที่สร้างขึ้นครั้งแรกมักจะแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ มีฐานที่มีระเบียงล้อมรอบอยู่รอบข้างบนองค์ระฆฆและยอดเป็นฐานสี่เหลี่ยมซึ่งมีเสารองรับฉัตร วิวัฒนาการสถูปเช่นนี้ในยุคลายจะซับซ้อนและมีสิ่งอื่น ๆ เข้ามาประกอบมากขึ้น เช่น ฉัตรจะเพิ่มจำนวนมากขึ้น เสาจะเพิ่มจำนวนมากขึ้น ลวดลายที่ประดับสถูปบางครั้งจะใกล้เคียงกับลวดลายที่สลักบนสถูปที่สาณูจีและภารหุต ลวดลายบางแบบจะแสดงให้เห็นอิทธิพลของต่างประเทศ เช่น ภาพบุคคลแบกพวงมาลัยเป็นลวดลายที่รับอิทธิพลมาจากศิลปะกรีก ลายก้านขดประกอบด้วยลายดอกบัวเป็นลายที่เกิดขึ้นใหม่ในสมัยนี้ก็ได้รับความนิยมมากเช่นกัน (1)

(1) หม่อมเจ้า สุภัทราดิศ ดิศกุล. วิวัฒนาการของศิลปะอินเดียแบบอมราวดี.

(พระนคร : โรงพิมพ์พิมพ์เนศ พ.ศ. 2511), หน้า 68 - 69.

ลักษณะโดยทั่วไปของศิลปะสมัยคันธารราฐ มถุราและอมราวตี

การจัดองค์ประกอบของศิลปกรรมสมัยนี้ยังอยู่ในขั้นแรกเริ่ม ช่างไม่มีความชำนาญในการจัดองค์ประกอบ บางครั้งจะสลักเต็มเนื้อที่โดยไม่ปล่อยให้มีที่ว่างเลย นอกจากนี้ช่างยังพยายามจะสลักภาพเล่าเรื่องให้ดูเป็นภาพ 3 มิติ แต่ก็เป็นการแสดงให้เห็นว่า ช่างยังไม่เข้าใจการสลักมากนัก เพราะสลักเป็นรูปซ้อน ๆ กันขึ้นไป ในศิลปะคันธารราฐนั้นเป็นครั้งแรกที่มีการทำพระพุทธรูปเป็นรูปมนุษย์ แต่ก็ยังแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของกรีกอย่างชัดเจน ในศิลปะมถุราลักษณะที่กล่าวมานี้จะถูกช่างอินเดียเข้าไปดัดแปลงจนเป็นลักษณะของอินเดียอย่างแท้จริง พระเศียรของพระพุทธรูปมถุราไม่ได้ขมวดพระเกศาแต่ทำพระเกศาเรียบความเป็นอินเดียอย่างแท้จริงและลักษณะของมหาบุรุษปรากฏขึ้นอย่างครบครันในศิลปะอมราวตี พระพุทธรูปอมราวตีมีพระพักตร์ที่ค่อนข้างยาวและแสดงให้เห็นอิทธิพลของศิลปะพื้นเมือง แต่จะไม่เห็นลักษณะของอิทธิพลศิลปะต่างชาติเลย อาจจะจัดได้ว่า เป็นศิลปะที่มีความงามตามแบบอินเดียโดยแท้

กิจกรรมการเรียนรู้ 2

เมื่อนักศึกษาอ่านหัวข้อศิลปะอินเดียอย่างแท้จริงจนจบหัวข้อศิลปะคันธารราฐ ศิลปะมถุราและศิลปะอมราวตี แล้ว ให้นักศึกษาตอบคำถามดังต่อไปนี้

1. ศิลปะอินเดียอย่างแท้จริงเริ่มขึ้นเมื่อใด _____
2. ศาสนาพราหมณ์เกิดขึ้นได้อย่างไร _____
3. พุทธศาสนาเจริญขึ้นในที่ใด เจริญสุดขีดในสมัยใด _____
4. สถาปัตยกรรมอินเดียในยุคแรกเริ่มสร้างขึ้นด้วยสิ่งใด _____
5. ศิลปะอินเดียสมัยโบราณมีอีกชื่อเรียกว่าอะไร เจริญขึ้นเมื่อใด _____
6. อิทธิพลของศิลปะเปอร์เซียในศิลปะสมัยพระเจ้าอโศกมหาราชคือสิ่งใด _____
7. ซากพระราชวังที่เมืองปาตลีบุตรเหมือนกับพระราชวังใดของเมืองเปอร์เซียไปลิส _____
8. เสาศงพระเจ้าอโศกมีลักษณะเช่นไร _____
9. กุฑคืออะไร _____
10. ศาสนสถานที่สุดเจาะเข้าไปในภูเขา มี 2 ลักษณะคือ
1. _____
2. _____

11. สถาปัตยกรรมในเมืองสาญจีและการทูตมีลักษณะเช่นไร _____
- _____
- _____
12. การทำประติมากรรมในศิลปะอินเดียสมัยโบราณทำขึ้นเพราะเหตุใด _____
13. จากลักษณะของการแต่งกาย รวมทั้งลวดลายต่าง ๆ ที่ปรากฏในประติมากรรม แสดงออกถึงอิทธิพลของศิลปะใด _____
14. จิตรกรรมในศิลปะอินเดียสมัยโบราณ เห็นได้จากที่ใด _____
15. ในศิลปะอินเดียสมัยโบราณ ศิลปินได้มีการสร้างพระพุทธรูปหรือไม่ _____
16. การจัดองค์ประกอบของภาพจิตรกรรมของศิลปะอินเดียสมัยโบราณเป็นอย่างไร _____
- _____
17. พระพุทธรูปของอินเดียเริ่มทำครั้งแรกในสมัยใด _____
18. ศิลปกรรมสมัยใดที่แสดงออกถึงอิทธิพลของศิลปะกรีกอย่างชัดเจน _____
19. ศิลปะสมัยคันธารราฐทำขึ้นจากคติความเชื่อในศาสนาใด _____
20. พระพุทธรูปอินเดียในยุคแรกเริ่มแสดงลักษณะของความเป็นอินเดียอย่างแท้จริงในศิลปะสมัยใด _____

5. ศิลปะสมัยคุปตะและหลังคุปตะ (พุทธศตวรรษที่ 9 - 14)

ศิลปะคุปตะ จัดได้ว่าเป็นยุคทองของศิลปะอินเดีย ซึ่งเจริญขึ้นภายใต้การอุปถัมภ์ของราชวงศ์คุปตะ และเป็นยุคแห่งความเจริญรุ่งเรืองทางด้านปรัชญาการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องในศาสนา ปรากฏในจดหมายเหตุจีนว่า พระภิกษุต่าง ๆ ที่พุทธศาสนิกได้เดินทางเข้ามาสืบทอดพระพุทธศาสนายังอินเดีย เช่นในสมัยราชวงศ์ถัง หลวงจิ้นฟาเหียนได้เดินทางเข้ามายังอินเดียในราวพุทธศตวรรษที่ 11 ได้กล่าวถึงความเจริญของอินเดียในสมัยนี้ไว้อย่างมากมาย เนื่องจากความเจริญทางด้านปรัชญามีมากนั่นเองจึงปรากฏตำราที่ใช้เป็นหลักในการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา มหากาพย์เพื่อสรรเสริญวีรบุรุษ และคัมภีร์เวทานตะซึ่งเป็นพระคัมภีร์สำคัญของศาสนาฮินดู นอกจากนี้ยังปรากฏมีตำราว่าด้วยสุนทรียศาสตร์ซึ่งได้ถูกนำมาใช้เป็นรากฐานแห่งวิวัฒนาการทางด้านศิลปะด้วย

ศิลปะมถุราเจริญขึ้นทางภาคเหนือของอินเดียโดยการอุปถัมภ์ของพระเจ้าจันทรคุปต์ที่ 2 แห่งราชวงศ์คุปตะ แต่เดิมพระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ยึดมั่นในศาสนาฮินดูและทรง

พยายามฟื้นฟูศาสนาฮินดูให้มีความเจริญยิ่งขึ้น แต่หลังจากที่พระเจ้าจันทรคุปที่ 2 ทรงรบชนะ
แคว้นอุชเชนี ซึ่งอยู่ทางตะวันตกของอาณาจักรของพระองค์แล้ว พระองค์ก็ได้ทรงรับเอาพระ
พุทธศาสนา พร้อมทั้งแบบอย่างแห่งศิลปะมถุรา และหลังจากนั้นศิลปะคุปตะซึ่งมีความสวยงาม
จัดได้ว่าเป็นยุคทองของอินเดียก็เกิดขึ้น ช่างคุปตะมีความสามารถพิเศษในการดัดแปลงเอา
แบบมถุรามาเป็นแบบอย่างของตนโดยไม่มีร่องรอยแห่งศิลปะมถุราเลย ครั้งแรกประติมา
กรรมเหล่านั้นยังคงแสดงให้เห็นอิทธิพลของมถุราบ้าง เช่น Mankuwar Buddha ซึ่งปัจจุบัน
อยู่ที่พิพิธภัณฑสถาน เมืองพาราณสี และรูปม้าของพระเจ้าสมุทรรคุปต์ที่เมืองลัคเนา (1) และต่อมา
เมื่อช่างอินเดียมีความชำนาญในการแสดงออกมากขึ้นก็ไม่พบเห็นแบบอย่างของมถุราเลย
ศิลปะคุปตะมีความงามอย่างเรียบง่าย รูปประติมากรรมไม่ว่าหนักและทึบเหมือนศิลปะมถุรา
และแสดงออกให้เห็นถึงความยึดมั่นในศาสนาพระพักตร์ของพระพุทธรูปแสดงให้เห็นถึงความ
เมตตา ความอ่อนโยน ความหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวง พระพุทธรูปคุปตะมีองค์ที่สมสัดส่วน
ตลอดจนทำตริภังค์ที่เป็นไปอย่างธรรมชาติ ทำให้ประติมากรรมดูมีความสง่างาม ประติมากรรม
ที่พบที่เมืองสารนาถใกล้กับเมืองพาราณสีหรือที่เมืองมถุราจะแสดงให้เห็นถึงความงามตามที่
กล่าวมาแล้วได้เป็นอย่างดี

ช่างสมัยคุปตะไม่ได้แสดงให้เห็นว่าพระพุทธรูปเป็นมนุษย์อย่างแท้จริงแต่เป็นทั้ง
พระมหากษัตริย์และเทวดา ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่าเป็นกึ่งมนุษย์กึ่งเทวดาก็ได้ ดังเช่นช่าง
คุปตะไม่ได้แสดงให้เห็นमुखสิงค์ อันเป็นลักษณะที่แสดงารู้ถึงเพศเลย (2)

ศิลปกรรมที่มีความสวยงามเช่นนี้ยังคงหาต่อมาอีกจนหมดสมัยของพระเจ้ากุมาร
คุปต์ในพุทธศตวรรษที่ 12 หลังจากนั้นไป ศิลปกรรมก็ดูจะหมดความสวยงามลงไปด้วย ประติ
มากรรมที่ทาสขึ้นยังคงยึดตามลักษณะมหาบุรุษเช่นเดิมแต่ไม่มีชีวิตจิตใจอีกต่อไปมักจะมีร่างกาย
หนักทึบในพุทธศตวรรษที่ 13 ประติมากรรมกลับดูสวยงามอีกครั้งหนึ่ง แต่ฝีมือในการสลักพระ
พุทธรูปเป็นไปอย่างหยาบ ๆ โดยช่างผู้ทาสีได้ใส่ใจต่อการแสดงออกของพระพักตร์พระพุท

(1) Hermann Goetz. "Indien," Art of the World. (Holland : Holle and Co.
Verlag, 1959), p 86, 100.

(2) เรื่องเดียวกัน., p 102.

รูปอีก แต่มุ่งให้ถูกต้องตามประติมาวิทยาเท่านั้น ประติมากรรมต่าง ๆ จึงดูเหมือนออกมาจากแม่พิมพ์อันเดียวกันและดูเหมือนว่าจะเป็นการทำขึ้นอย่างรวดเร็วเพื่อเอาใจผู้มีอำนาจในการบริหารประเทศเท่านั้น ทั้งนี้เห็นได้ว่าช่างนิยมเลียนแบบทั้งลักษณะและท่าทางของพระพุทธรูปในยุคนทอง แต่จะเพิ่มลวดลายละเอียดมากขึ้น จะเห็นได้จากภาพเล่าเรื่องซึ่งนอกจากมีองค์ประกอบภาพดูสับสนแล้วยังมีลวดลายประดับอย่างมากมาย ภาพบุคคลจะมีเครื่องประดับเพิ่มมากขึ้น จากลักษณะเช่นนี้ประติมากรรมอินเดียก็เสื่อมลงอย่างแท้จริง ในพุทธศตวรรษที่ 14 ท่าทางที่ปรากฏของภาพบุคคลจะไม่ใช่ธรรมชาติอีกต่อไป เช่นมีการเคลื่อนไหวมากเกินไป ความจริง รูปร่างประติมากรรมก็หนักและทึบเหมือนแท่งโลหะ ภาพบุคคลเดี่ยว ๆ ก็ดูแข็งกระด้างไม่มีชีวิตอีกต่อไป (1)

สำหรับสถาปัตยกรรม นิยมสร้างไว้กลางแจ้ง เทวาลัยของศาสนาพราหมณ์ให้อิทธิพลต่อการสร้างพุทธศาสนสถานอย่างมาก ในสมัยพระเจ้าจันทรคุปต์ที่ 2 พุทธศาสนสถาน ที่สร้างขึ้นมักเลียนแบบจากเทวาลัยของศาสนาพราหมณ์ เช่น มหาวิหารที่พุทธคยา (Mahabodhi temple) ซึ่งสร้างขึ้นใน พ.ศ. 1069 บาซาร์บี ที่เมืองเวสาลี (Basarh) โบสถ์วิหารต่าง ๆ ที่สร้างขึ้นที่เมืองสารนาถ สาณจิกุลินารา สฐูปในวิหารเหล่านี้จะมีลักษณะเหมือนหอคอยที่ประกอบขึ้นด้วยชั้นต่าง ๆ หลายชั้น แต่ละชั้นก็จะเจาะลึกเข้าด้านในเพื่อเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูป และบนฐานหอคอยที่สูงนี้จะประกอบไปด้วยสฐูปที่เป็นรูปประจักษ์ และจะมีสฐูปเล็ก ๆ ประดับอยู่ 4 มุมด้วยลักษณะทางสถาปัตยกรรมเช่นนี้ ใด้ให้อิทธิพลต่อการสร้างเจดีย์ของพม่า (Pagoda) และบุโรพุทโธของประเทศอินโดนีเซียอีกด้วย (2)

ในศิลปกรรมสมัยคุปตะและหลังคุปตะนั้น จิตรกรรมมีความสวยงามมากไม่แพ้ประติมากรรม และสถาปัตยกรรม จึงจัดได้ว่าเป็นยุคทองในศิลปะอีกแขนงหนึ่งของอินเดียด้วยแต่จิตรกรรมเหล่านั้นเหลือให้เห็นน้อยเหลือเกิน ภาพเขียนคุปตะยุคแรกพบที่อำเภอ Keonghar ที่แคว้นโอริสสาและที่ถ้ำ Bagh ทางตะวันตกเฉียงเหนือของแคว้นมัลวา จัดได้ว่าเป็นภาพที่มีความสวยงามที่สุด ในสมัยคุปตะ นอกจากนั้นก็พบได้จากภาพเขียนที่เพดานถ้ำ

(1) เรื่องเดียวกัน., p 9 - 92.

(2) เรื่องเดียวกัน., p 9 - 92.

To - Tal, และ Tin - Tal ที่ถ้ำเอลโลรา (Elura) และถ้ำ 16,17 ของถ้ำอชันตา

ภาพเขียนบุคคลเดี่ยว ๆ หรือการประกอบภาพขึ้นเป็นเรื่องราวในแต่ละฉาก จิตรกรรมอินเดียมักนิยมแบ่ง เป็นช่วง ๆ มีลวดลายประดับตกแต่งสำหรับการทําภาพให้เป็น 3 มิติในช่างนิยมทําเป็นภาพซ้อน ๆ กันขึ้นไป ภาพบุคคลที่อยู่ไกลจะเขียนเป็นรูปเล็กกลง ทําให้เกิดเป็นภาพ 3 มิติได้ ภาพเขียนของอินเดียแม้ว่าจะดูใกล้ชิดกับธรรมชาติก็จริง แต่ปรากฏว่านิยมเอาภาพทิวทัศน์เข้ามาประกอบ จึงทําให้ภาพนั้นเต็มไปด้วยภาพบุคคล แต่ก็มีความสมดุลย์ในภาพ คือมีการจัดองค์ประกอบของภาพได้ดี เช่นมีที่ว่างเพื่อให้ภาพยังดูไม่แน่นจนเกินไปหรือว่างเปล่าเกินไปที่มีอยู่แค่เพียงด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้น สีที่นำมาใช้ครั้งแรกมักจะเป็นสีน้ำตาล น้ำเงิน เขียว แดงเข้ม ภาพเขียนอินเดียมักจะไม่นิยมเน้นด้วยเส้นตัดรอบนอก แต่รู้จักใช้สีอ่อนแก่ เส้นโค้งและ เส้นของเครื่องประดับเพื่อทําให้ภาพนั้นมีความกลมกลืนเกิดความรู้สึกในภาพได้

ภาพเขียนมีวิวัฒนาการเช่นเดียวกับประติมากรรม คือ ในพุทธศตวรรษที่ 12 ภาพบุคคลจะเพิ่มรายละเอียดและเครื่องประดับมากขึ้น และดูเหมือนว่าช่างจะเข้าใจสรีระของชายและหญิงมากขึ้น การเขียนรูปร่างของชายหญิงจึงดูแตกต่างกันมากขึ้น เช่น รูปบุคคลที่เป็นชายเขียนให้รู้ว่ามีร่างกายแข็งแรง (1) จิตรกรรมอินเดียเสื่อมลงอย่างแท้จริงในสมัยพุทธศตวรรษที่ 14 เช่นเดียวกับประติมากรรมสมัยคุปตะ

ลักษณะทั่วไปของศิลปะคุปตะและหลังคุปตะ

พระพุทธรูปคุปตะมีความงามตามแบบอุดมคติ (Idealistic) ที่ช่างอินเดียยึดตามกฎของลักษณะมหาบุรุษแล้วนำมาประยุกต์เข้ากับความคิดของช่างเอง พระพุทธรูปจึงมีลักษณะไม่มีเพศเป็นกึ่งมนุษย์กึ่งเทวดา มักแสดงเป็นภาพเต็มตัวหันด้านหน้าและยืนตรึงคิ้วบ้าง ยืนตรงบ้าง พระเศียรพระพุทธรูปเล็ก องค์พระพุทธรูปสูงเรียว จากความชำนาญของช่างผู้สลัก เส้นรอบนอก (Line) ของพระพุทธองค์จึงมีความอ่อนโค้ง งามน่าชม พระพุทธรูปมักห่มคลุมพระอังสาทั้งสองและจีวรเป็นริ้วมีจีบซ้อนอยู่ข้างหน้า

(1) เรื่องเดียวกัน., p 104 - 107.

ในประมาณพุทธศตวรรษที่ 10 รั้วจิ๋วจะหายไปและจิ๋วจะบางเบาเหมือนผ้า เบิกน้ำแนบติดกับพระวรกาย ความงามของพระพุทธรูปในสมัยนี้ไม่ได้เป็นความงามของมนุษย์แต่เป็นความงามที่เปรียบเทียบไว้ในวรรณคดีในยุคเสื่อม (หลังคุปตะ) พระพุทธรูปมักสร้างตามกฎเกณฑ์มากขึ้น และค่อนข้างอ้วนเตี้ย หนักทึบ พระเศียรใหญ่ พระศอกหนา มักทำด้วยฝีมือหยาบ แต่ก็ยังคงรักษาลักษณะของรั้วผ้าไว้สำหรับพระพุทธรูปประทับนั่งมักนิยมทำทำนั่งห้อยพระบาท พระขานู (หัวเข่า) แยกออกจากกันดังปรากฏพระพุทธรูปที่ถ้ำอชันดา และ เอลโลร์สำหรับสถาปัตยกรรมยังไม่มียุคเป็นของตนเอง เหมือนประติมากรรมและจิตรกรรม มักนิยมสร้างเลียนแบบเทวาลัยของศิลปะกรรมสมัยเก่ากว่า แต่จิตรกรรมของศิลปะคุปตะหลังคุปตะกลับแสดงให้เห็นถึงอัจฉริยะของช่างสมัยนี้ได้เป็นอย่างดี ช่างคุปตะรู้จักวิธีทำภาพให้เกิดมีความลึก โดยใช้สีและเส้นประกอบ แม้ว่าองค์ประกอบ (Composition) ของภาพจะแน่นเต็มไปดด้วยภาพบุคคลแต่ก็รักษาความสมดุล (Balance) ไว้ได้อย่างงดงาม

ในราว พ.ศ. 1030 พวกฮินขาว มาจากแคว้นแคชเมียร์ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือได้บุกเข้ามาในอินเดีย และอาณาจักรคุปตะก็ถูกแบ่งออกเป็นแคว้นเล็กแคว้นน้อย จนกระทั่งพระเจ้าหรรษะได้รวบรวมอินเดีย ขึ้นมาใหม่แล้วตั้งเป็นราชวงศ์วรวรรณะ (พ.ศ. 1149 - 1190) ศิลปกรรมที่มีขึ้นในราชวงศ์นี้สืบต่อจากศิลปะคุปตะ ในปลายสมัยพระเจ้าหรรษะราชวงศ์จาลุกยะได้เจริญขึ้นที่แคว้นมหาราษฏร์ (แถบเมืองบอมเบย์ในปัจจุบัน) แล้วกลายเป็นอาณาจักรที่มีอำนาจในแหลมเดคขาน เมื่อพระเจ้าหรรษะสิ้นพระชนม์ลงใน พ.ศ. 1190 ดินแดนทางตอนเหนือก็เกิดจลจลแล้วถูกแบ่งออกเป็น 3 อาณาจักร และราชวงศ์ปาละเสนะได้เจริญขึ้น (ราว พ.ศ. 1308 หรือ พ.ศ. 1313 - 1629) โดยสามารถรวบรวมเอาแคว้นเมคธ แคว้นอุฑม พินหาร ุโธริสสา และอาหมเข้าด้วยกันได้ ทางตอนใต้ของราชวงศ์จาลุกยะ ศิลปะทมิฬก็เจริญขึ้น การมีอำนาจขึ้นของราชวงศ์ปาละทำให้พุทธศาสนาเจริญขึ้น สำหรับราชวงศ์เสนะและจาลุกยะทรงอุปถัมภ์ศาสนาพราหมณ์ จึงปรากฏศิลปกรรมทางศาสนาพราหมณ์มากมาย

ในสมัยราชวงศ์เสนะ พวกอิสลามได้เริ่มบุกอินเดียทางตอนเหนือและยึดครองได้ดินแดนบางส่วนของอินเดียในปี พ.ศ. 1745 ในที่สุดอินเดียก็ตกอยู่ในอำนาจของพวกมุสลิมในพุทธศตวรรษที่ 20

ศิลปะสมัยปาละ (พุทธศตวรรษที่ 14 - 16) และเสนาะ (พุทธศตวรรษที่ 16 - 18)

ศิลปะปาละและเสนาะ จัดเป็นศิลปะยุคเสื่อมเจริญขึ้นในแคว้นเบงกอล ศิลปกรรมที่ทาสีนี้ยังคงยึดมั่นในกฎเกณฑ์และแบบแผนเพิ่มมากขึ้นไปอีก จึงทำให้ประติมากรรมในสมัยนี้ดูหนักทึบยิ่งขึ้นและบางรูปจะมีลักษณะ เป็นภาพสลักนูนต่ำ ทั้งนี้เพราะมีลวดลายประกอบมากจนดูประหนึ่งว่าประติมากรรมนั้นอยู่บนแผ่นลวดลายที่ประกอบอยู่ด้านหลังนั่นเอง บางครั้งนิยมทาสีภาพบุคคลขนาดใหญ่ และล้อมรอบด้วยบริวารที่เป็นรูปขนาดเล็ก แต่ทั้งหมดนี้จะติดอยู่กับแผ่นหลังขนาดใหญ่เช่นกัน และต่อมาลักษณะภาพบุคคลที่มีแผ่นหลังประกอบก็เป็นลักษณะเฉพาะของศิลปะสมัยปาละ-เสนาะ ไป

พระพุทธรูปสมัยนี้ มีลักษณะอ้วนเตี้ย พระเศียรใหญ่ พระพักตร์กลม และครองจีวรแนบติดกับพระวรกาย ปรากฏทั้งรูปพระโพธิสัตว์และเทวรูป ประติมากรรมจะถูกประดับด้วยเครื่องราชารณ์อย่างมากมาย คือ สวมทั้งมงกุฏ กุณฑล กรองศอ พาหุรัด ทองกร แต่พระพุทธรูปมักแข็งแกร่งต่างไม่มีความสวยงามแต่ประการใด บางครั้งจะปรากฏเป็นรูปศักดิ์สิทธิ์ก็คือพระมเหสีของเทพ แสดงให้เห็นว่าคติความเชื่อถืออันเรื่องศักดิ์สิทธิ์เป็นที่ยึดมั่นในสมัยนี้ ในสมัยราชวงศ์ปาละ (พุทธศตวรรษที่ 14 - 18) ศิลปกรรมทาสีขึ้นเนื่องจากศาสนาพุทธมหายานที่ได้รับอิทธิพลจากศาสนาฮินดูแล้ว คือ ลัทธิตันตระ หรือวัชรยาน (1) จึงปรากฏมีรูปพระโพธิสัตว์บ้าง รูปเทพบ้าง รูปศักดิ์สิทธิ์บ้าง มาในสมัยราชวงศ์เสนาะ ในราชวงศ์นี้กลับไบนับถือศาสนาฮินดู ศิลปกรรมในสมัยนี้จึงเต็มไปด้วยเทพทางศาสนาฮินดู

ลักษณะโดยทั่วไปของศิลปะปาละและเสนาะ

ศิลปกรรมสมัยนี้นิยมเอาแบบอย่างจากศิลปกรรมหลังคุปตะซึ่งเป็นยุคเสื่อมมาดัดแปลง จนกลายเป็นลักษณะเฉพาะของตนเอง คือ มีแผ่นหลังติดอยู่กับพระพุทธรูปแผ่นหลังนั้นก็มักจะมีลวดลายประดับอยู่อย่างมากมาย ส่วนใหญ่พระพุทธรูปมักเป็นพระพุทธรูปทรงเครื่องที่หล่อด้วยสำริดและสร้างจากศิลาแต่ไม่มีความสวยงามเลย

(1) ผาสุข อินทรารุช. "อิทธิพลของพุทธตันตระ ในศาสนาฮินดู", วารสารโบราณคดี.

ปีที่ 6 (ฉบับที่ 2 สิงหาคม, 2518), หน้า 37.

ศิลปะอิสลาม (พุทธศตวรรษที่ 18 - 23)

เมื่อสิ้นพระเจ้าทรงธรรมแล้ว อินเดียก็แบ่งแยกออกเป็นแคว้นเล็ก ๆ แต่ละแคว้นต่างก็มีอำนาจเช่นแคว้นแคชเมียร์ทางตอนเหนือ แคว้นกาเลียวารห์ และแคว้นคุชราททางตะวันตก แคว้นมัลละทางภาคกลาง แคว้นพิหาร แคว้นเบงกอลทางตะวันออก ในพุทธศตวรรษที่ 16 พวกมุสลิมได้ขยายอำนาจเข้ามายังอินเดียทั้งทางตะวันออก ทางด้านการเมืองและศาสนาในพุทธศตวรรษที่ 18 ชาวเตอร์กบาบูร์ได้สถาปนาราชวงศ์มกุลขึ้น และตั้งเมืองเดลีเป็นแคว้นสำคัญของสุลต่าน ในคริสต์ศตวรรษที่ 21 พระเจ้าอักบาร์ขึ้นครองราชย์ ราชวงศ์มกุลซึ่งได้ดินแดนทางภาคเหนือและภาคกลางของอินเดียเจริญขึ้น พระองค์ทรงเป็นทั้งนักรบ และมักนิยมความงาม ทรงเป็นผู้อุปถัมภ์พระศาสนาและศิลปินมาโดยตลอด ต่อมาในสมัยพระเจ้าชาห์ฮานซีร์และพระเจ้าชาห์ชฮาน พระองค์ต่างก็ทรงอุปถัมภ์ศิลปะต่อมาอีกในสมัยพระเจ้าเอารังเซบพระองค์ไม่นิยมความงามทางด้านศิลปะทรงสั่งให้ทำลายประติมากรรมรูปเคารพและศิลปะของราชวงศ์มกุลด้วย ตลอดสมัยของพระองค์มีแต่การจลาจล ใน พ.ศ. 2262 บันดาศของพระองค์ คือ พระเจ้าฮัมหมัดชาห์ ได้ขึ้นครองราชย์แต่ก็เกิดจลาจลเนื่องจากพระเจ้าราชบุตรและมหาธาตุพยายามก่อความไม่สงบจนในที่สุดได้ตกเป็นเมืองขึ้นของอังกฤษในพุทธศตวรรษที่ 23 (1)

หลังจากอินเดียได้ตกอยู่ในอำนาจของพวกมุสลิมแล้วศิลปะแบบใหม่ก็เจริญขึ้นมาเป็นศิลปะที่แปลกไปจากศิลปะอินเดียอย่างมาก แต่แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของศิลปะอิหร่านอย่างชัดเจน

แม้ว่าศิลปะอิสลามจะเป็นสิ่งแปลกใหม่สำหรับชาวอินเดีย แต่ก็ให้อิทธิพลต่อศิลปะอินเดียในสมัยหลังมากที่สุด จึงมีผู้กล่าวว่า แม้ว่าชาวอิสลามจะเป็นผู้ทำลายศิลปะอินเดียแต่ก็ได้สร้างความงามที่แปลกใหม่ให้กับชาวอินเดียด้วย ดังได้กล่าวมาแล้วว่าชนบทรรมนิยมประเพณี ภูมิประเทศและภูมิอากาศย่อมมีความสำคัญต่อการสร้างสรรค์ศิลปะ เมื่อสิ่งเหล่านี้แตกต่างกันราวฟ้ากับดินระหว่างชาวอินเดียและชาวมุสลิม (อิหร่าน) ศิลปะที่ปรากฏออกมาจึงแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด ชาวมุสลิมคุ้นเคยกับทะเลทรายอันกว้างใหญ่สุดลูกหูลูกตา พวกเขา

(1) หม่อมเจ้า สุภัททิศ ดิศกุล. เรื่องเดิม., หน้า 94 - 97.

จักแต่เพียงทะเลทราย เคยชินอยู่กับการขี่ม้าไปบนทะเลทรายเท่านั้น ห่างไกลจากธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นต้นไม้ สัตว์ หรือความเจริญต่าง ๆ และความงามที่ได้มาจากความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ ศิลปะของอิสลามที่แสดงออกมาจึงไม่มีต้นไม้ไม่มีสิ่งใดที่แสดงง่าให้เห็นถึงความงามจากธรรมชาติเลย ทุกอย่างเป็นจินตนาการและเป็นสิ่งที่ชาวอิสลามได้มาเห็นในอินเดีย ประกอบกับจากการจินตนาการ ศิลปะอิสลามจึงดูเหมือนเป็นภาพที่ได้มาจากจินตนาการโดยแท้ไม่ว่าจะเป็นลวดลายเครื่องประดับ รูปบุคคล รูปสัตว์ ไม่มีลักษณะใดที่แสดงง่าให้เห็นเป็นความจริงและรูปภาพที่เขียนขึ้นมักเป็นฉากการรบบพุ่ง ชีวิตในราชสำนักหรือฉากที่เกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี สีที่ซ้ำก็มักใช้สีสด เครื่องประดับที่ปรากฏในรูปบุคคลก็มักเป็นลวดลายเรขาคณิตมากกว่าในคติความเชื่อ มุสลิมไม่ยอมมาให้หารูปเคารพแต่อย่างใด จึงไม่ปรากฏรูปปรากฏรูปเคารพเลย

สำหรับสถาปัตยกรรมนั้น เนื่องจากชาวมุสลิมห่างไกลจากธรรมชาติมาก สถาปัตยกรรมที่สร้างขึ้นจึงแสดงง่าเห็นความสามารถของสถาปนิกได้อย่างเต็มที่ โดยสร้างไว้รอด ๆ ไม่มีต้นไม้เข้ามาประกอบเพื่อให้ดูสวยงามขึ้น เช่น ปราสาททัชมาฮาล

ลักษณะโดยทั่วไปของศิลปะอิสลาม

ศิลปะอิสลามไม่ปรากฏรูปเคารพที่เป็นประติมากรรมเลย แต่สิ่งที่เหลือให้เห็นชื่นชมและมีความงามที่แปลกใหม่ คือ จิตรกรรมและสถาปัตยกรรม จิตรกรรมในสมัยนี้แสดงง่าให้เห็นถึงอิทธิพลของศิลปะอิหร่านอย่างชัดเจน จากเครื่องแต่งกาย จากลักษณะของการเขียนภาพด้านข้าง ลวดลายเครื่องแต่งกายและลวดลายประดับขอบรูปภาพ ภาพเขียนเหล่านี้โดยมากมักนิยมเขียนเป็นภาพจิตรกรรมขนาดเล็ก ช่างเองจะพิถีพิถันต่อการเลือกวัสดุในการเขียนภาพมากที่สุด ในสมัยนี้มีหลายสกุลช่างด้วยกัน แต่ลักษณะรูปภาพที่เขียนแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ กลุ่มที่นิยมเขียนเรื่องราวเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวอินเดีย เช่น สกุลช่างคุชราช และอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งนิยมเขียนเรื่องราวเกี่ยวกับราชสำนักและความงามของหญิงสาว เช่น สกุลช่างโหมกุล อย่างไรก็ตามก็ดี ลักษณะของภาพที่เขียนขึ้นจะมีแบบอย่างอันเดียวกัน คือแสดงง่าเห็นถึงอิทธิพลของศิลปะอิหร่านอย่างมากรุนเอง

กิจกรรมการเรียนรู้ 3

ก) เมื่อนักศึกษาย่านหัวข้อศิลปะคุปตะหลังคุปตะและศิลปะปาละเสนะ และศิลปะอิสลาม แล้ว ให้นักศึกษาหาเครื่องหมายถูก ✓ และผิด x ลงหน้าข้อ

- () 1. เฮเลนีสติกเป็นศิลปะแบบหนึ่งของศิลปะกรีก
- () 2. พระพุทธรูปสมัยคันธารราฐไม่มีแบบอย่างของศิลปะอินเดียเลย
- () 3. พระพุทธรูปสมัยคันธารราฐนิยมท่อมเฉียง
- () 4. รูปสัญลักษณ์ของพระพุทธเจ้านิยมทำต่อลงมาถึงสมัยมถุรา
- () 5. พระอุษณีษะหมายถึงพระเกตุมาลา
- () 6. พระพุทธรูปมถุราได้รับอิทธิพลจากศิลปะกรีก
- () 7. หัวเสาแบบคอรินเธียนและไบอาคินธ์ส์มีความเกี่ยวข้องกัน
- () 8. ลายพวงอุ้งน ลายกามเทพแบกพวงมาลัยเป็นลักษณะเฉพาะของศิลปะกรีก
- () 9. ศิลปะคันธารราฐ เริ่มต้นในบริเวณเมืองเปชาวาร์
- () 10. พระธรรมจักรที่ผ้าพระหัตถ์ของพระพุทธรูปแสดงถึงการแผ่ศาสนา

ข) ให้นักศึกษาเลือกตัวเลขทางซ้ายมือใส่ทางขวามือให้ถูกต้อง

ก ()	ปางประธานอภัย	1. แบบอย่างศิลปะอินเดียอย่างแท้จริง
ข ()	ศิลปะอมราวดี	2. สมัยพุทธศตวรรษที่ 12
ค ()	ศิลปะคุปตะ	3. ชาวเตอร์กบาบูร์
ด ()	มถุรา	4. ยกพระหัตถ์ขวาเสมอพระอังสา
ง ()	ศิลปะคุปตะหมดความสวยงาม	5. พระพุทธรูปมีเครื่องประดับมาก
จ ()	ศิลปะปาละ-เสนะ	6. ความงดงามที่แปลกใหม่
ฉ ()	ชาวฮันชาว	7. ราชวงศ์สัตตวาหณะ
ช ()	ศิลปะทมิฬ	8. แคว้นเบคเดรีย
ฌ ()	ศิลปะอิสลาม	9. สุนทรียศาสตร์
ฎ ()	ราชวงศ์โมกุล	10. ราชวงศ์จาตุลยะ

สรุป

ศิลปะอินเดียในยุคแรกเริ่มมีได้มีแบบอย่างศิลปกรรมเป็นของตนเอง แสดงออกถึงอิทธิพลของศิลปะกรีกและโรมันอย่างเต็มที่ แต่เนื่องจากลักษณะภูมิประเทศที่มีลักษณะเฉพาะกล่าวคือมีภูเขาทั้งทางด้านเหนือทั้งภาคกลางของประเทศและแนวทางใต้ ทำให้อิทธิพลจากภายนอกเข้ามาถึงอินเดียได้ช้ามาก และก็เป็นผลทำให้ศิลปะอินเดียปรับปรุงรูปแบบของศิลปะตามแบบอย่างของศิลปะตนเองได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้นในศิลปะมถุรา จึงมิได้แสดงลักษณะของอิทธิพลศิลปกรรมต่างประเทศอีก ในทางตรงกันข้ามกลับแสดงออกถึงความเป็นอินเดียอย่างสมบูรณ์ และหลังจากนี้ศิลปะอินเดียก็ได้พัฒนาเป็นแบบอย่างเฉพาะของตนเองจนมาถึงศิลปะที่มีความงามสูงสุดคือศิลปะสมัยคุปตะในพุทธศตวรรษที่ 9 - 11 ความงามที่สมบูรณ์แบบในทุก ๆ ด้านทำให้ศิลปกรรมในสมัยนี้ได้แผ่กระจายอิทธิพลกับศิลปะประเทศข้างเคียง เช่น ไทย อินโดนีเซีย และแม้ศิลปะของประเทศจีน เป็นต้น แต่เนื่องจากกฎเกณฑ์ในสังคมของชาวอินเดียมีมากเกินไปได้เป็นผลกระทบต่อศิลปะคุปตะและทำให้ศิลปะคุปตะเสื่อมลงอย่างรวดเร็วเห็นได้ชัดจากศิลปกรรมที่แสดงออกอย่างแจ้งกระจ่างไม่มีชีวิตจิตใจ หรือแสดงออกงานทำอ่อนแอจึงมากจนเกินความเป็นจริง ที่ปรากฏานศิลปกรรมหลังคุปตะหรือการนิยมประดับด้วยเครื่องประดับมากมายในศิลปะปาละ-เสนะ และต่อมามันานศิลปะอิสลามก็ได้มามีอิทธิต่อศิลปะอินเดียแม้ว่าการเข้ามาของศาสนานี้จะทำลายรูปเคารพลงไปอย่างมากแต่ก็ได้นำความงามแปลกใหม่ที่ไม่เคยปรากฏในยุคสมัยใดมาให้กับชาวอินเดีย ดังจะเห็นว่าภาพวาดด้านข้าง เป็นภาพขนาดเล็ก สถาปัตยกรรมก็มีความงามจนหาที่เปรียบมิได้ เช่น ปราสาททัชมาฮาล

แบบประเมินผลท้ายบท

ให้นักศึกษาเติมคำในช่องว่าง

1. พุทธศิลปะ เกิดจากคติความเชื่อทาง _____ สิ่งที่สร้างขึ้นมาทั้งทางด้านจิตรกรรม ประติมากรรม และสถาปัตยกรรม _____
2. ในการปกครองเริ่มแรกของประเทศในแถบเอเชียอาคเนย์ จัดตามแบบอย่าง _____
3. ภูมิภาคอินเดียนมี ทิวเขา _____ กั้นอินเดียออกเป็นอินเดียเหนือและอินเดียนใต้
4. ทิวเขาหิมาลัย เป็นป่อเกิดของ _____
5. ที่แหลมเดคข่านมี เทือกเขามาตกันแหลมเดคข่านออกเป็น _____
6. ศิลปกรรมรุ่นแรกของอินเดีย ปรากฏอิทธิพลของศิลปะ _____
_____ อย่างชัดเจน
7. ศิลปะอินเดียเสื่อมลง เพราะ _____
8. ศิลปะอินเดียมีความเกี่ยวข้องกับ _____

9. ศิลปกรรมที่พบในเมืองโรม เทนโจดาโรและฮาร์ปาจัดอยู่ในสมัย _____
10. โบราณวัตถุและผังเมืองที่พบในเมืองโรม เทนโจดาโรและฮาร์ปา _____
11. วัตถุที่พบในเมืองโรม เทนโจดาโรและฮาร์ปามักทำด้วย _____

12. วัสดุที่ใช้ในการก่อสร้างของเมืองโรม เทนโจดาโรและฮาร์ปา _____
13. ศิลปะพื้นบ้านของโรม เทนโจดาโรและฮาร์ปาเราเห็นได้จาก _____
14. สถาปัตยกรรมในยุคแรกเริ่มของอินเดียนั้นมักจะสร้างด้วย _____
15. การเจาะศาสนสถานลึกเข้าไปในภูเขานิยมทำกันมากใน _____
16. รูปสัญลักษณ์พุทธประวัติบางประสูติจะเป็นรูป _____
17. ศิลปะกรีกทางตะวันออกคือ _____
18. ลักษณะเฉพาะของพระพุทธรูปสมัยมูรธา คือ _____
19. เมืองนาคารชุนโรกณะ เป็นเมืองที่มี _____
20. การแสดงออกถึงลักษณะหนึ่งของความเสื่อมในศิลปะคือ _____